

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

68

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

JAWNE

~~NO. UZEMKU~~
~~SAJONKOWO~~

~~_____~~

Egz. Nr 4

Płk dypl. Eugeniusz SAMARCEW

NATARCIE DYWIZJI I PUŁKU W WARUNKACH
SZCZEGÓLNYCH

(Wykład)

~~X 40745~~
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biuletynu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

Handwritten signature

Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Inches
Centimetres
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

68

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

JAWNE

~~NO WZUSKU~~
~~SAJED~~

~~XXXXXXXXXX~~

Egz. Nr 4

Płk dypl. Eugeniusz SAMARCEW

NATARCIE DYWIZJI I PUŁKU W WARUNKACH
SZCZEGÓLNYCH

(Wykład)

~~X~~ 40745
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Biuletynu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

[Handwritten signature]

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. gen. broni K. Swierczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGOLNEJ

U S T A W A
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 14 poz. 95)
.....
podpis

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

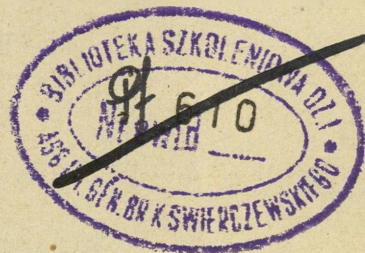
JAWNE

~~OD WYKŁADU
SŁUCHAWCO~~

Egz. nr 4

4

płk dypl. Eugeniusz SAMARCEW

NATARCIE DWIZJI I PUZKU W WARUNKACH
SZCZEGOLNYCH

/ w y k ł a d /

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

~~X~~ 40745

WARSZAWA

LISTOPAD

1977 r.

SPIS TREŚCI	strona
I. WŚRĘP	3
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW SZCZEGÓLNYCH I ICH WPŁYW NA DZIAŁANIE WOJSK	4
1. Terenu górskiego.	4
2. Warunków zimy.	11
3. Terenu lesistego, lesisto-bagnistego /jeziornego/.	15
4. Terenu wzdłuż wybrzeża morskiego.	19
III. CECHY SZCZEGÓLNE WYSTĘPUJĄCE W UGRUPOWANIU BOJOWYM	22
IV. WPŁYW WARUNKÓW SZCZEGÓLNYCH NA:	
1. Tempo działań.	24
2. Szerokość pasów natarcia.	25
3. Głębokość zadań.	25
V. ZAKOŃCZENIE.	27

I. WSTĘP

W regulaminach, podręcznikach oraz innych publikacjach wojskowych autorzy opisując działania wojsk w warunkach szczególnych często odwołują się do porównań w warunkach normalnych /zwykłych/.

Np.: ...Głębokość zadania dywizji z zasady jest mniejsza niż w warunkach zwykłych ...^{1/}

... Zakres, metoda i kolejność pracy dowódcy pułku nad podjęciem decyzji do natarcia w terenie łocistym nie odbiega w zasadzie od warunków normalnych ...^{2/}

Powyższe przykłady zmuszają do postawienia pytania.

Co należy rozumieć pod pojęciem warunki normalne ? /zwykłe/.

Operując powyższym terminem należy rozumieć warunki w których:

- temperatura otoczenia waha się w granicach - 5°C do 30°C;
- grubość pokrywy śnieżnej nie przekracza 15 cm;
- teren jest równinny lub pocięty wzniesieniami, których wysokość względna /rzeczywista/ od podstopy nie przekracza 50 m, a ich stoki są dogodne do pokonywania przez czołgi i BWP;
- zalesienie /bagna, jeziora/ oraz zabudowa typu wiejskiego nie przekracza 50 % ogólnej powierzchni terenu;
- widoczność jest nie mniejsza jak 4 km.

Wymienione czynniki determinują pojęcie warunków normalnych /zwykłych/ i zachwianie wartości, którekolwiek z nich tworzy pojęcie warunków szczególnych, odznaczających się czymś osobliwym, niezwykłym.

^{1/} Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL /dywizja-pułk/ str.180 § 355.

^{2/} Działanie bojowe pułku - podręcznik str. 114 § 21.

Działania bojowe w warunkach szczególnych obejmują:

- działania bojowe w rejonie zurbanizowanym;
- " " w lesie /w terenie lesisto-bagnistym, lesisto-jeziornym/;
- działania bojowe w górach;
- " " w śniegu;
- " " wzdłuż wybrzeża morskiego.

W związku z tym, że działania bojowe w rejonie zurbanizowanym będą treścią szczegółowych rozważań w programie studiów ASG, zostały pominięte w niniejszym wykładzie.

Jeżeli mówimy, że natarcie jest prowadzone w warunkach szczególnych, to warunki te muszą mieć zasadniczy wpływ na to natarcie. Nie wystarczy prowadzić działania w styczniu by uznać je za działania w warunkach szczególnych.

II. Ogólna charakterystyka warunków szczególnych i ich wpływ na działanie wojsk.

1. Terenu górskiego.
2. Warunków zimy.
3. Terenu lesistego, lesisto-bagnistego /jeziornego/.
4. Terenu wzdłuż wybrzeża morskiego.

II.1. ETDW - to ogromne połacie gór niskich i średnio wysokich.

Do tego typu gór zaliczamy: KUDAWY, IAS CZESKI, ARDENY, SUDETY, BIESSZADY, BESKID NISKI itp.

Wymienione masywy niewiele różnią się od siebie właściwościami fizyczno-geograficznymi i odznaczają się pewnymi cechami wspólnymi, które wywierają wpływ na działania bojowe wojsk.

Do ogólnych cech terenu górskiego zalicza się:

- głębokie porażdowanie i duże zalesienie szczególnie w niższych partiach;
- brak dostatecznej ilości drożni;
- duża ilość pól martwych i skrytych podejść;
- nagłe zmiany warunków klimatycznych;
- trudność orientacji w terenie;
- ekranizujące działanie gór /skał/ na pracę stacji radiowych, radiolinowych i radiolokacyjnych oraz środki rozpoznania dźwiękowego;
- przewaga gleby kamionistej utrudniająca prace inżynierskie i inne.

Strone zbocza, urwiaka, wąwozy i ocypliska skalne oraz zalesione stoki gór utrudniają lub niekiedy eliminują całkowicie ruch wołów bojowych, a nawet zwierząt jucznych.^{1/}

Ze względu na wysokość, góry dzielimy na:

- niskie o wysokości do 500 m n.p.m. /np.: Góry Świętokrzyskie, Roztocze, Las Teutoburski/;
- średnie do 1500 m n.p.m. /np. Beskidy, Sudety, Harty, Las Turyński, Szwarzwald, Wogazy/;
- wysokie do 8882 m n.p.m. /np. Tatry, Alpy, Pireneje, Himalaje/.

Wielkość obciążenia górskich na mało rozwiniętą sieć dróg i złą nawierzchnię. Drogi lokalizowane są wzdłuż dolin, przełęczy, wąwozów często przecinają górskie rzeki. Drogi mają strone wzniesienia i gwałtowne spadki oraz liczne i ostre zakręty, a w okresie zimy pokryte są grubą warstwą śniegu lub lodu. Ruch po tych

I -----
Wojska pancerne z-zaśady będą prowadziły działania w strefie gór niskich i średnich.

drogach jest bardzo uciążliwy, a często i niebezpieczny i wymaga szczególnego zabezpieczenia i przygotowania sprzętu. Taki stan drożni utrudnia natarcie, obniża tempo działań, ogranicza użycie sprzętu bojowego oraz wpływa ujemnie na zaopatrzenie i manewr.

Pasma górskie, rozdzielały nacierające wojska, co w poważnym stopniu utrudnia współdziałanie i dowodzenie.

Łiczne pola martwe i masywy leśne utrudniają skuteczną prowadzenie ognia, zwłaszcza z broni płaskotorowej, ale ułatwiają maskowanie i skryte przeprowadzenie manewru, umożliwiają dokonywanie obejść broniących się wojsk, ale jednocześnie ułatwiają nieprzyjacielowi wykonywanie gwałtownych i niespodziewanych kontrataków na skrzydła i tyły wojsk nacierających.

Duże masywy leśne utrudniają użycie sprzętu bojowego /BWP, czołgi itp/ przez nacierającego, ułatwiają natomiast nieprzyjacielowi organizację i prowadzenie walki obronnej. Stwarzają także dogodne warunki do stosowania wszelkiego rodzaju zapór.

Doliny i wąwozy, gęste zarośla oraz poranne i wieczorne mgły utrudniają orientację i obserwację. Klimat górski odznaczający się dużymi wahaniami temperatury i obfitymi opadami powoduje w lecie szybką zmianę poziomu wód, natomiast w zimie duże opady śnieżne utrudniają komunikację, a niekiedy uniemożliwiają użycie czołgów i transporterów /BWP/.

Gleba w terenie górzystym, przeważnie kamienista lub gliniasta, ogranicza użycie maszyn inżynierskich.

Właściwości terenu górskiego ograniczają również użycie broni masowego rażenia. Niewłaściwe jej użycie przez wojska nacierające może spowodować duże kamieniste zawały, pożary, zastoje

środków promieniotwórczych. Prowadzenie natarcia w takich warunkach może być bardzo utrudnione lub nawet niemożliwe.

W górach niskich i średnio wysokich najbardziej przystosowane do działań są wojska zmechanizowane, które mogą prowadzić natarcie o każdej porze roku, doby i w różnych warunkach atmosferycznych. Mogą przenikać przez luki w ugrupowania nieprzyjaciela, wychodzić na jego tyły i skrzydła oraz wykonywać uderzenia z najbardziej niespodziewanych kierunków. Czołowe przełamywanie obrony nieprzyjaciela w górach jest niemożliwe bez stosowania manewru. W terenie trudno dostępnym piechota może działać tylko w szyku pieszym bardzo często bez czołgów i dział towarzyszących, w znacznym oddaleniu od swych transporterów /BWP/. Nie zawsze może ona liczyć na skuteczne i terminowe wsparcie rakiet, artylerii i lotnictwa. Dlatego powinna umieć wykorzystywać właściwości terenu i prowadzić samodzielna walkę.

Do prowadzenia działań w trudno dostępnych rejonach i w terenie wysokogórskim używa się oddziałów /pododdziałów/ piechoty górskiej.

Czołgi podczas działań w górach napotykają na duże trudności. Jest tu bardzo mało kierunków, gdzie czołgi mogą działać na ogólnych zasadach. Poza tym czołgi są "przywiązane" do dróg, których liczba jest również ograniczona. Bardzo często na drogach górskich czołgi mogą poruszać się tylko na pierwszym i drugim biegu, z trudem pokonują ostre zakręty. W związku z tym szybko wzrasta zużycie silników oraz materiałów pędnych i smarów. Masowe użycie czołgów możliwe jest tylko w szerokich dolinach, na płaskowyżach podgórzach i w górach o łagodnej rzeźbie terenu, gdzie pochyłość

zboczy nie przekracza 30° . Ogólnie przyjmuje się, że czołgi w górach działają małymi grupami wspólnie z piechotą wzdłuż dróg, dolin i wąwozów. Przydziela się je pododdziałom piechoty do plutonu włącznie. Mała pojemność kierunków dogodnych do działania czołgów i głęboko rozbudowana obrona nieprzyjaciela wymagają głębokiego uzutworzenia czołgów. Czołgi, działając wzdłuż grzbietów z większą szybkością niż piechota, mogą zabezpieczać wojska nacierające w kotlinie od ognia skrzyżowego i kontrataków nieprzyjaciela. Zawsze powinno się dążyć by posiadać silny ośwódm pancerny, który w dogodnym terenie może być wykorzystany całością lub częściami. Oddziały i związki taktyczne pancerne zwykle działają w drugich rzutach i są wprowadzane do walki po wyjściu pierwszego rzutu na teren dostępny do działania.

Wojska rakietowe i artyleria w górach mają skomplikowane przesunięcie i rozmieszczenie. Stawiska ogniowe wybiera się z uwzględnieniem straconości torów lotu pocisków i wykonywanych zadań najczęściej wzdłuż dróg i uzutworzone w głąb. W górach występują trudności w organizacji i prowadzeniu rozpoznania artyleryjskiego. W celu zmniejszenia oddziaływania niekorzystnych czynników, należy zorganizować bardziej rozległy system PO uzutworzonych w głąb, wzwyż i wznwyż. Artyleryjskie przygotowanie ataku rozpoczynane często niejednocześnie na różnych kierunkach, ma za zadanie skuteczne odezwałnienie w pierwszej kolejności punktów oporu w pobliżu dróg i przełęczy. Bardzo skuteczną metodą artyleryjskiego wsparcia natarcia jest podwójne KZO. Pozwala ono zwalniać

nieprzyjaciela na dwóch poziomach, wymaga jednak stosunkowo dużej ilości artylerii i znacznego zużycia amunicji. Przy podziale artylerii należy uwzględniać potrzebę usamodzielnienia oddziałów /pododdziałów/. W tym celu większą część artylerii należy wyznaczyć do wzmocnienia pułków i batalionów pierwszego rzutu. Artylerię armatnią najlepiej wykorzystywać na płaskowyżach i w szerokich kotlinach, a haubiczną i moździerz - podczas pokonywania wozów, jarów itp. Odsady przeciwpancerne mogą działać w zmniejszonym składzie, artylerię przeciwpancerną wykorzystuje się do wsparcia wojsk.

Pododdziały i oddziały przeciwlotnicze wykorzystuje się szczególnie przy pokonywaniu przełęczy, wozów, wązów dróg, rzek itp. SO wybiera się na szczytach umożliwiającym prowadzenie ognia na prawdopodobnych kierunkach nalotów nieprzyjaciela. Z części pododdziałów należy organizować zasadki OPL, wykorzystując do tego przede wszystkim strzelców przeciwlotników działających w ugrupowaniu oddziałów obalacza ✓. Rozpoznanie organizuje się na bazie RSWP dywizji i pelot. Na kierunkach ograniczonego rozpoznania radiolokacyjnego należy zorganizować rozpoznanie wzrokowe i radiopelengacyjne.

Wojska inżynierskie w natarciu w górach będą wykonywały szczególne zadania, do których zaliczyć należy:

- usuwanie zawał, usypisk skalnych i lawin;
- wykonanie na jednokierunkowych drogach mijanek - po jednej na każdym kilometrze drogi;

✓ - - - - -
Wyjaśnienie w rozdziale III.

- budowa specjalnych górskich mostów;
- przygotowanie zaważ i zważów skalnych na drogach wyprowadzających odwoły nieprzyjaciela do kontrataku;
- przygotowanie sączolin, pieczar i tp. dla rozmieszczenia SD, środków ogniowych i urządzeń tyżowych;
- użycie materiałów wybuchowych do prac w gruntach skalistych.

Wojska chemiczna.

Rozpoznanie skażeń. Podstawową zasadą winno być prowadzenie rozpoznania skażeń przez patrole rozp.skażeń bezpośrednio w ugrupowaniu bojowym pododdziałów oraz patrole ogólnowojskowe /zróżny zchemizowane/. Szczególne znaczenie i możliwości na powietrzne rozpoznanie skażeń przez śmigłowce. Mogą one być wykorzystane do rozpoznania dróg, rejonów odpoczynków, lub ześrodkowania dywizji /pułku/, rejonów rozmieszczenia sztabów, stanowisk ogniowych i startowych itp. Istotnym elementem działania ze względu powstawania tzw. "mikroklimatów" jest zapewnienie ciągłego rozpoznania anemometrycznego przy każdej zmianie kierunku lub rejonu działań oraz przy nagłych zmianach warunków atmosferycznych.

Zawsze należy posiadać odwoły sił i środków rozpoznania skażeń, który należy przesunąć za oddziałami /pododdziałami/ działającymi na głównym kierunku lub przy SD.

Likwidacja skażeń w terenie górzystym będzie bardzo skomplikowana. Szczególnie uciążliwe mogą być przedsięwzięcia ratunkowo-ewakuacyjne, gdyż do rejonu porażenia może niekiedy prowadzić tylko jedna droga lub rejon może być wogóle niedostępny.. Warunki terenowe najczęściej wykluczają możliwość działania całości sił GRE. Często niezbędna będzie transportowanie niektórych elementów GRE

wyłącznie przez śmigłowce. Wymaga to zapewnienia pułkiem /batalionem/ już w okresie organizacji działań możliwie największej samodzielności w zakresie likwidacji skażeń z uwagi na skrajnie ograniczoną możliwość manewru pododdziałami wojsk chemicznych. Wzrasta tu potrzeba i umiejętności znacznie szerszego wykorzystania etatowych środków likwidacji skażeń znajdujących się w pododdziałach i przy pojazdach. W wielu przypadkach likwidacja skażeń będzie się ograniczała tylko do częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych.

Całkowite zabiegi prowadzone siłami pododdziałów wojsk chemicznych mogą być prowadzone na drogach bezpośrednio w kolumnach lub na rozwiniętych PZS w dogodnych rejonach dla pododdziałów /oddziałów/ wyprowadzanych z walki lub znajdujących się w odwodach. Pododdziały likwidacji skażeń będą działały małymi grupami a nawet pojedynczymi instalacjami. Typowym zjawiskiem w tych warunkach działań może być konieczność dowozu wody do rejonów prowadzenia całkowitych zabiegów specjalnych, co poważnie obniży możliwości wojsk chemicznych prowadzonych zabiegów specjalnych i przedłuży czas ich prowadzenia.

11.2. Warunki zimowe - pokrywa śnieżna, niska temperatura i częste jej wahania powodujące gołoledź i opady śnieżne, krótki dzień i długa noc - w poważnym stopniu wpływają na prowadzenie natarcia.

Głęboki śnieg utrudnia poszukiwanie się w terenie i zmusza nacierającego do "trzymania" się dróg. Piechota bez nart posuwa się w terenie po śniegu o grubości 30 cm w tempie zaledwie 2-2,5 km/godz. Prędkość posuwania się pojazdów kołowych bez dodatkowego wypos-

zenie znacznie zmniejsza się już przy pokrywie śnieżnej o grubości 15-20 cm. Czołgi mogą poruszać się z prędkością zbliżoną do normalnej, jeśli śnieg nie jest głębszy niż 50 cm. Już przy 60 cm warstwie szybkość ich zmniejsza się do 10-7 km na godzinę. Maksymalna grubość pokrywy śnieżnej, po której możliwe jest posuwanie się czołgów bez dodatkowych przedsięwzięć wynosi około 80 cm. Określając możliwości poruszania się sprzętu bojowego, a szczególnie czołgów po śniegu trzeba brać pod uwagę nie tylko jego głębokość, ale i stan: suchy i świeży śnieg czołgi pokonują łatwiej niż mokry i twardy. Na potwierdzenie tego niech posłuży przykład: marszałek Jeremienko dowodząc w styczniu 1941 r. 4 armii uderzeniową wymagał od swoich wojsk przy przeszło metrowej pokrywie śnieżnej i po bezdrożach osiągnięcia w głębi operacyjnej nieprzyjaciela tempa 30-35 km/dobę^{1/}.

Odwilże i roztopy powodują oblodzenie dróg i grząskość gruntu, w wyniku czego zmniejsza się zdolność transporterów /BWP/, czołgów oraz innych pojazdów mechanicznych w pokonywaniu terenu.

Niska temperatura i gwałtowne jej wahania ujemnie oddziałują na ludzi. Obniża się ich wydajność i wytrzymałość, a także występują przeziębienia i odmrożenia. Ciepłe umundurowanie zabezpiecza ludzi przed mrozem, ale równocześnie zmniejsza ich ruchliwość.

Słoneczne dni i śnieg przyczyniają się w znacznym stopniu do demaskowania ruchu wojsk. W związku z tym zachodzi konieczność stosowania specjalnych siatek maskujących, białych kombinizonów dla ludzi oraz malowanie sprzętu i techniki bojowej na kolor biały.

^{1/} -----
A. Jeremienko, Wspomnienia - str. 158.

Dodatnim wpływem zimy jest możliwość przekraczania przeszkód wodnych i bagien przy określonej grubości ich zamarznięcia. Przekraczalność pokrywy lodowej przez pojazdy mechaniczne i ludzi przedstawia tabela nr 1.

	Ciężar /ton/	Najmniejsza grubość lodu /cm/ przy śred. temperaturze w ciągu dnia		Odległości między przeprawiającymi się środkami oraz minimalna odległość między osiami przewozów /m/
		- 10°C i niżej	- 9°C do - 1°C	
Czołgi działa pancerne traktory	6	22	24	15
	10	28	31	20
	20	40	44	25
	30	49	54	35
	40	57	63	40
	50	64	70	45
Samochody	2	16	18	15
	3,5	21	23	15
	6	27	30	22
	8	31	34	22
	10	35	39	25
	15	43	47	30
Działa z ciągnikami	2/3,5 ^x	19	21	15
	4,5/5,5	25	28	20
	8/12	35	39	30
	21/15,5	55	61	35
Pododdziały w kolumnach				
- rzędem	-	4	5	
- dwójkami	-	6	7	
- trójkami	-	8	9	
- czwórkami	-	9	10	
- w dowolnym szyku	-	15	17	

x/ w liczniku podano ciężar dział, w mianowniku - ciężar ciągnika.

Obronę w zimie nieprzyjaciół będzie najczęściej organizował systemem pułków oporu na dogodnych do natarcia kierunkach. Kierunki trudno dostępne /zasy i obszary o grubej pokrywie śnieżnej/ mogą być bronić maksymalnymi siłami lub tylko patrolowane. Główny wysiłek obrony nieprzyjaciół skupi na utrzymaniu miejscowości, węzłów dróg, dogodnych przejść, by w ten sposób powstrzymać natarcie przeciwnika.

Jednym z głównych problemów w natarciu w zimie jest stworzenie warunków poruszania się wojsk, a tym samym śniega im możliwości obchodzenia punktów oporu nieprzyjaciela i uderzenie na jego skrzydła i tyły. Należy zatem zaopatrzyć pododdziały w sprzęt do usuwania śniegu i stosować środki do zwiększenia pokonywalności terenu przez technikę bojową.

Wojska rakietowe i artyleria bardziej niż inne rodzaje wojsk "przewiazana" jest do dróg. Czasochłonność wykonania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych wzrasta 3-4 krotnie. W związku z tym zachodzi konieczność szerszego stosowania maszyn inżynierskich i materiałów wybuchowych przy okopywaniu dział. W wypadku istnienia głębokiej, ależszej pokrywy śnieżnej ukrycie dla ludzi oraz okopy dla dział buduje się całkowicie ze śniegu i lodu, a tylko częściowo wkopuje się w glebę.

Wojska inżynierskie

Podczas silnych mrozów i głębokiego śniegu potrzeby wzmocnienia pododdziałami inżynierskimi mogą być nawet 3 krotnie większe niż w warunkach zwykłych. Wynika to z potrzeby wzmocnienia prawie każdego elementu ugrupowania bojowego wojskami inżynierskimi.

- Do szczególnych zadań wojsk inżynierskich należy zaliczyć:
- odśnieżanie i posypywanie niebezpiecznych odcinków dróg piaskiem;
 - ustawienie wzdłuż dróg w miejscach powstawania zasp - zasłon przeciwniegowych;
 - wykonywanie przejść w zaporach ze śniegu i lodu;
 - przygotowanie i zabezpieczenie przepraw po lodzie;
 - użycie materiałów wybuchowych przy pracach w zamrożonym gruncie.

Wojska chemiczne

Rozpoznanie skażeń będzie utrudnione ze względu na małą wykrywalność środków trujących /duże obszary skażeń mogą być pokryte warstwą śniegu/. W czasie roztopów może wielokrotnie zwiększyć się powierzchnia skażeń poprzez przenikanie skażonych warstw w wodzie. Rozpoznanie skażeń prowadzi się w składzie PR, SIR i OZR.

Likwidacja skażeń sprowadza się do właściwego wykorzystania środków indywidualnych i zestawów odkażających. Możliwości wojsk chemicznych w tym zakresie zmniejszają się o 30-40%.

II.3. Duże obszary pokryte lasami nazywamy terenem lesistym. Może to być teren typowo lesisty lub też lesisto-bagnisty z dużą ilością bagien i podmokłych polan, poprzecinany siecią rzek i kanałów. Specyficzną odmianą terenu lesistego jest teren lesisto-jezierny występujący na obszarach takich pojezierzy, jak pojezierze SUWAŃSKIE, MAZURSKIE, POMORSKIE, IRAWSKIE, MEKLIMBURSKIE itp.

Las zawiera zespół różnorodnych czynników, które wpływają na organizację i prowadzenie natarcia. O różnorodności tej stanowią:

- wielkość masywów leśnych;
- rodzaj lasu, jego gęstość, grubość i wysokość;
- właściwości klimatyczne i glebowe;
- obecność jezior, bagien, rzek i kanałów;
- gospodarka leśna.

W lesie zagospodarowanym i oczyszczonym z zarośli i chrustu, w którym są regularne przesieki, drogi i polany, grunt z zasady jest suchy. W takim lesie łatwiejsza jest orientacja i natarcie niż o lesie zaniedbanym, w którym występują gęste zarośla i wietrzony, mało jest dróg i przesiek. Duże masywy leśne - zabagnione komplikują manewr użycie techniki bojowej - są trudne do prowadzenia natarcia.

Las ogranicza ostrzał i obserwację, utrudnia wykrycie i zniszczenie celów. Dnie drzew ograniczają zasięg ognia i zmniejszają powierzchnię rażenia odłamkami granatów. W związku z tym większego znaczenia nabiera ogień z bliskiej odległości, szczególnie z broni strzeleckiej. Wobec braku warunków dobrej obserwacji powstaje konieczność przybliżania stanowisk dowodzenia do wojsk, tworzenie szerokiej sieci punktów obserwacyjnych oraz użycia śmigłowców do obserwacji i dowodzenia.

Niektóre cechy lasu występują w zależności od pory roku. Wiosną i jesienią zwiększa się miękkość gleby a bagniste odcinki stają się trudne do przejścia, pogarsza się stan dróg leśnych. W lecie zwłaszcza podczas suchej i upalnej pogody, zwiększa się niebezpieczeństwo pożarów leśnych, których częstym źródłem są pojazdy mechaniczne. Drogi leśne są w dobrym stanie, większa jest możliwość przekraczania przez odcinki bagniste. W zimie las niemal nie zapewnia warunków maskowania przed rozpoznaniem z powie-

trza. Ruch wojsk, szczególnie poza drogami, jest utrudniony przez zaspy śniegów. Przejście przez bagna w zimą jest łatwiejsze, należy jednak zawsze pamiętać, że niektóre z nich zamarzają tylko na małą głębokość.

Piechota jest najbardziej przystosowana do natarcia w lesie ponieważ może pokonywać wszelkie przeszkody i zapory. Działa ona zazwyczaj pieszo, gdyż transportery opancerzone /BWP/, samochody i ciągniki zwykle mogą poruszać się tylko po drogach i przesiekach. Rola piechoty i jej ognia w walce w lesie zwiększa się w związku z trudnością użycia większych sił czołgów i artylerii. Działanie na kierunkach jest typowym w lesie, często w oderwaniu od sił głównych. Dlatego pododdziały piechoty należy wzmocnić artylerią towarzyszącą, saperami, a jeżeli warunki pozwalają, to i czołgami.

W wypadku zorganizowania silnej obrony przez nieprzyjaciela w głębi lasu i zamknięcia przejść między bagnami i jeziorami dowódcy w celu odblokowania tych kierunków powinni wcześniej zorganizować i postawić zadania oddziałom obejścia, aby wykonać uderzenie na skrzydła i tyły nieprzyjaciela broniącego się tych przejść.

Czołgi mogą działać przeważnie wzdłuż dróg i przesiek. Masowe ich użycie w lesie jest utrudnione. Dlatego pułki czołgów dywizji zmechanizowanej zwykle przydzielają się do drugiego rzutu i do walki wprowadzają się na otwartych odcinkach i w rzadkim, cienkim lesie. Czołgi pułków zmechanizowanych przydzielają się pododdziałom piechoty jako czołgi bezpośredniego wsparcia szczególnie w natarciu w zagospodarowanym i oczyszczonym lesie.

Czołgi bezpośredniego wsparcia piechoty nie mogą się od niej odrywać, gdyż potrzebują bezpośredniej pomocy i osłony. Dlatego działają zwykle w ugrupowaniu kompanii i plutonów piechoty.

Wojska rakietowe i artyleria

W lesie występują znaczne trudności w rozmieszczeniu artylerii na stanowiskach ogniowych /startowych/. Dogodne miejsca na SO to duże polany, przesieki oraz wyręby leśne o ile nie są podnokle. Szczególną uwagę należy zwrócić na zagrożenie pożarem. Las ogranicza pole widzenia, utrudnia orientację, odszukiwanie i wykonywanie celów a co za tym idzie stwarza trudności w utrzymywaniu współdziałania artylerii z piechotą. Z uwagi na utrudnione scentralizowane dowodzenie - większość artylerii przydziela się nawet do kompanii piechoty włącznie. Ze względu na małą skuteczność ognia zwiększa się zużycie amunicji. W lesie bardzo często jest ograniczone, a niekiedy wręcz niemożliwe użycie PKK.

Oddziały, /pododdziały/ zmechanizowane i pancerne na ogół muszą być samodzielne w zakresie OPL. W tym celu wykorzystują one własne środki OPL w rejonach kanalizujących ruch wojsk oraz do osłony sił głównych działających w składzie kolumn nacierających wzdłuż dróg i przesiek.

Wojska inżynierskie

Podobnie jak w natarciu w górach, w terenie lesistym oddziały i pododdziały działające na poszczególnych kierunkach wzdłuż dróg i przesiek należy usamodzielniać w wykonywaniu zadań inżynierskich.

Do szczególnych zadań wojsk inżynierskich należy zaliczyć:

- określenie przekraczalności lasu po drogach, przesiekach i na przełaj;
- wykonywanie przejść w zawałach i innych zaparach inżynieryjnych wykonywanych w lesie;
- odbudowa zniszczonych dróg leśnych, wykonywanie objazdów i nowych odcinków;
- ustawianie zapór inżynieryjnych na skrzyżkach nacierających wojak, głównie dla zabezpieczenia przed uderzeniem nieprzyjaciela wzdłuż dróg i przesiek rakałowych;
- udział w lokalizacji i gaszeniu pożarów.

Wojiska chemiczne działają podobnie jak w terenie górzystym.

II.4. Właściwości natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego określają warunki fizyczno-geograficzne, charakter obrony nieprzyjaciela, liczba i rodzaj użytej broni jądrowej, skład sił marynarki wojennej biorących udział w walce oraz sytuacja na morzu.

Kierunki nadmorskie w większości charakteryzują się dużą liczbą rzek, wpadających do morza, które w swych ujściach są najszersze, dużymi obszarami bagien, trudno dostępnymi górzystymi i górzysto-lesistymi rejonami, wyspami położonymi w różnych odległościach od brzegu i cieśninami.

Z łatwością można zauważyć, że teren wzdłuż wybrzeża morskiego zawiera całą dotychczas omawianą charakterystykę warunków szczególnych /góry, lasy, bagna, jeziora/.

Warunki natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego w każdym wypadku będą zależne od charakteru obrony nieprzyjaciela. Obrona nieprzyjaciela na kierunku nadmorskim jest zwykle tak urządzona, żeby umożliwić odparcie natarcia zarówno wzdłuż wybrzeża, jak i od strony morza. Główny wysiłek obrony będzie skupiony na utrzymanie najdostępniejszych kierunków, baz morskich, portów i dogodnych

odcinków wybrzeża do wysadzenia desantów morskich. Wyhodzące w morze przylądki i półwyspy może wykorzystywać do oddziaływania na skrzydło naszych wojsk lub wysadzenia desantu. Silne odwoły nieprzyjaciela będą rozmieszczone w kilku rejonach, aby mogły być użyte do walki zarówno z wojskami nacierającymi od czoła, jak i do walki z desantami morskimi i powietrznymi.

Otwarte skrzydło obrony nieprzyjaciela od strony morza w głębokości taktycznej będzie z zasady osłaniane przez ubezpieczenie bojowe i patrolowane wzdłuż wybrzeża, a w głębi operacyjnej będzie organizował obronę przeciwdesantową wybrzeża. W strefach cieśnin oraz na całej długości wybrzeża, a szczególnie na odcinkach dogodnych do wysadzenia desantów morskich, będą wystawiane posterunki obserwacji celów powietrznych, nawodnych i podwodnych. Ponadto nieprzyjaciel może rozbudować system zapór w wodzie i na brzegu.

Duży wpływ na warunki natarcia wojsk wzdłuż wybrzeża wywierać będzie skład sił naszej marynarki wojennej, wydzielonej do wsparcia natarcia oraz ogólna sytuacja na morzu.

W sprzyjających warunkach na morzu marynarka wojenna może uniemożliwić uderzenie marynarki wojennej nieprzyjaciela na skrzydło nacierających wojsk, wydzielić większość sił do ich wsparcia, zabezpieczyć wysadzenie desantu morskiego i tym samym przyspieszyć rozbicie nadmorskiego zgrupowania nieprzyjaciela.

W razie niesprzyjających warunków /pasowanie floty nieprzyjaciela na morzu/ zwiększy się możliwość wykonania uderzeń przez nieprzyjaciela na ugrupowanie bojowe nacierających oraz groźba wysadzenia desantów morskich na ich tyłach. W tych warunkach wszystkie siły marynarki wojennej będą użyte do walki z flotą

nieprzyjaciela i nie będą mogły wspierać wojsk lądowych. Ponadto wojska nacierające wzdłuż wybrzeża będą musiały wydzielić część sił zarówno w położeniu wyjściowym jak i w toku natarcia do osłony skrzydła od strony morza.

Reasumując należy stwierdzić, że właściwość natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego polega na tym, że uczestniczące w nim siły i środki nie tylko niszczą wojska lądowe, ale muszą również odpierać uderzenia marynarki wojennej i desantów morskich nieprzyjaciela. Wynaga to wspólnego prowadzenia natarcia siłami ogólnowojskowymi związków taktycznych ze związkami taktycznymi /okrętami/ marynarki wojennej, dokładnej organizacji współdziałania między nimi i stanowczego dowodzenia.

Wojska rakietowe i artyleria organiczna dywizji /pułku/ działają na zasadach opisanych w poprzednich rozdziałach. Charakterystycznym dla natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego jest to, że związki taktyczne wojsk lądowych mogą być wspierane przez okręty marynarki wojennej, łączone w zespoły wsparcia ogniowego /ZWO/ jak również pododdziały artylerii nadbrzeżnej. Okręty bojowe posiadają w swym uzbrojeniu balistyczne i sztytate rakiety, torpedy z głowicami jądrowymi i zwykłymi, artylerię gwintowaną i rakietową. W skład nadbrzeżnej artylerii wchodzi samodzielne baterie uzbrojone w działa małego kalibru - do 100 mm, średniego - 122 i 152 mm i dużego kalibru - od 180 mm. Zasadniczymi obiektami rażenia okrętów bojowych i artylerii nadbrzeżnej są cele na morzu. Do rażenia obiektów naziemnych może ona być użyta w wypadku braku możliwości wykonania zadań przez artylerię lądową.

Planowanie działań bojowych WRiA obejmuje planowanie uderzeń jądrowych, ogień artylerii, moździerzy oraz określenie zadań dla ZWO i artylerii nadbrzeżnej.

W związku z tym, że natarcie wzdłuż wybrzeża morskiego zawiera w sobie wszystkie dotychczas opisane warunki szczególnie - działanie pozostałych rodzajów wojsk nie opisuje się.

III. Cechy szczególne występujące w ugrupowaniu bojowym.

Natarcie w warunkach szczególnych uzależnione jest od wielu czynników jednak najważniejsze z nich to właściwości terenu i pora roku, które winny dać odpowiedź - czy w tych warunkach są możliwe do zastosowania wszystkie formy manewru? Napewno tak - ale najbardziej skuteczną formą manewru jest - obejście.

Ze względu na wagę problemu już zowczasu w ugrupowaniu bojowym tworzy się oddziały obejścia. Nazwa ta wiąże się ściśle z charakterem ich działań.

W górach, w lesie lub w zimie trudno jest manewrować bez konieczności obejścia. Siły wyznaczone do działania na skrzydłach i tyłach nieprzyjaciela - w odróżnieniu od sił stosujących atak czołowy - będą działały w terenie trudno dostępnym. Wykorzystując luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela powinny one w sposób skryty przesunąć się wzdłuż stoków, szczytami i nie obserwowanymi odcinkami terenu, wyjść w naskazane rejony lub zaatakować punkt oporu nieprzyjaciela od tyłu umożliwiając tym samym atak wojsk działających od czoła. Bardzo często likwidacja punktów oporu nieprzyjaciela na dominujących wzgórzach przez oddział /oddziały/ obejścia umożliwi prowadzenie natarcia przez siły główne na płaskowyżu, kotlinie itp. W skład oddziału obejścia na szczeblu batalionu piechoty mogą wejść siły od plutonu do kompanii wsparte środkami przeciwpancernymi, OPL i wojskami inżynieryjnymi, wyposażone w liny, sanie, narty, sprzęt juczny, środki transportowe

mechaniczne lub transport powietrzny. Przerzucanie oddziału obejścia transportem powietrznym szczególnie śmigłowcami w obecnych warunkach będzie miało poważne znaczenie. Jest to sposób zapewniający szybkie przeniesienie oddziałów obejścia i nie naręcza trudności - naturalnie jeśli pułk otrzyma do swej dyspozycji na określony czas śmigłowca.

Ugrupowanie bojowe podczas natarcia w warunkach szczególnych odznacza się wyraźnym zgrupowaniem sił i środków na oddzielnych /dostępnych/ kierunkach i głębokim urzutowaniu wojsk. Wynika to z małej pojemności dostępnych kierunków oraz konieczności potęgowania uderzenia z głębi w toku walki. Należy jednak pamiętać, że głębokie urzutowanie wojsk może spowodować opóźnienie wprowadzenia ich do walki.

Jeżeli pułk prowadzi natarcie na kilku kierunkach znacznie od siebie oddalonych, wówczas zamiast drugiego rzutu tworzy się oddwoły ogólnowojskowe oddzielnie dla każdego kierunku.

Oprócz oddziału obejścia w dywizji organizuje się przybrzeżnonorski oddział zapierowy /PNOZ/ na bazie kompanii desantowo-przeprawowej - w przypadku możliwości wysadzenia przez nieprzyjaciela desantu morskiego w czasie natarcia dywizji wzdłuż wybrzeża morskiego. Pozostałe elementy ugrupowania bojowego pozostają takie same jak w warunkach normalnych z tym, że na szczycie pułku można tworzyć 1-3 oddziały zabezpieczenia ruchu /OZR/ - na każdy kierunek oddzielnie.

IV. Wpływ warunków szczególnych na tempo działań, szerokość pasów natarcia oraz głębokość zadań.

1/ Tempo działań. We współczesnych warunkach tempo natarcia będzie zależało od wielu czynników, do których zaliczamy:

- nieprzyjacieli: siła oporu, charakter przeciwdziałania i oddziaływanie ogniowego;
- warunki terenowe i atmosferyczne, pora roku;
- możliwości ogniowe obciążenia nieprzyjaciela;
- możliwości wsparcia ogniowego artylerii i lotnictwa;
- współdziałanie /wewnątrz jednostek organizacyjnych i z sąsiedami/;
- ciągłość zapatrywania;
- skuteczność osłony OPL;
- zachowanie ciągłości działań bojowych;
- inżynierskie zabezpieczenie ruchu;
- manewrowość pododdziałów, oddziałów i ZT, /ruchliwość/;
- ciągłość dowodzenia i zabezpieczenia działań;
- fizyczna wydolność załóg wozów bojowych i pojazdów mechanicznych;
- obciążenie techniczne sprzętu bojowego.

Znaczenie i rola poszczególnych czynników wywierających wpływ na tempo natarcia w różnych okresach będą różne, jednak większość z nich zawsze będą wpływały ujemnie, to znaczy będą obniżały tempo natarcia. Wymieniam te czynniki dlatego, że w wielu sytuacjach istnieje możliwość obniżenia ich ujemnego wpływu lub zwiększenia wartości tych czynników, które zwiększają tempo natarcia.

Z doświadczeń okresu II wojny światowej i historycznej wizji współczesnego pola walki wynika, że poważny wpływ na obniżenie tempa natarcia wywierają przeszkody wodne, nawet gdy nie są mocno bronione przez nieprzyjaciela. Oprócz przeszkód wodnych należy również uwzględniać drożnię, tereny podmokłe, zabagnione, lasy, i góry, które wywierają bardzo istotny wpływ na tempo natarcia. Mówiąc o terenie nie należy rozpatrywać go w oderwaniu od możliwości wykorzystania przez nieprzyjaciela dogodnych pod względem obronnym warunków terenowych co niewspółmiernie spotęguje trudności natarcia.

2/ Szerokość pasów natarcia:

W warunkach szczególnych ze względu na ograniczone pojemności dogodnych do natarcia kierunków powodują, że pułk może nacierać na 1-2 kierunkach w znacznym oddaleniu od siebie, przedzielonych grzbiętami górskimi, jeziorami lub zwartym masywem leśnym. Już od szczybla pułku w zwykły pas natarcia może mieć różną szerokość, ale przeważnie będzie szerszy niż w warunkach zwykłych i może wynosić 10-15 km i więcej. Szerokość pasa natarcia dywizji może wynosić 30 i więcej kilometrów.

3/ Głębokość zadań:

Głębokość zadań w natarciu w warunkach szczególnych mogą być różne i zależą przede wszystkim od właściwości terenu i charakteru obrony nieprzyjaciela oraz warunków klimatycznych. Im bardziej teren górzysty, zalesiony i zabagniony oraz im grubszą pokrywa śnieżną, tym wolniejsze będzie tempo natarcia i mniejsza głębokość zadań.

Przykładowa treść i głębokość zadań w natarciu w warunkach szczególnych może być następująca:

- pułku: - zadanie bliższe - rozbić w pasie natarcia pododdziały pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela i opanować rubież na głębokość 2-4 km;
- zadanie następne - rozbić w pasie natarcia /na kierunku natarcia/ pozostałe siły pierwszego rzutu oraz odwoły brygady nieprzyjaciela i opanować ważne obiekty terenowe na głębokość do 10 km.
- dywizji: - zadanie bliższe - rozbić ^{w pasie} natarcia siły pierwszego rzutu i odwoły brygady nieprzyjaciela i opanować rubież /obiekt/ na głębokość do 10 km;
- zadanie następne - rozbić w pasie natarcia siły pierwszego rzutu i odwoły dywizji nieprzyjaciela i opanować rubież na głębokość do 20 km;
- zadanie dnia - rozbić pozostałe siły dywizji nieprzyjaciela, rozwinąć natarcie w głąb jego obrony i opanować węzły dróg lub ważniejsze rubieże terenowe zapewniające dogodne warunki do dalszego natarcia. Są to orientacyjne /średnie normy - wogóle do warunków szczególnych. Obowiązujące normy natarcia w konkretnych warunkach - składowe znajdują w materiałach podanych w zakończeniu.

Reasumując, należy stwierdzić, że w natarciu w warunkach szczególnych zmniejsza się tempo natarcia i głębokość zadań, zwiększeniu ulegają pasy natarcia w stosunku do działań w warunkach normalnych /zwykłych/.

M1
V. Zakończenie

Z uwagi na to, że natarcie w warunkach szczególnych jest nieuniknione ze względów na występowanie ich na BTDW przed to istnieje konieczność studiowania oraz osiągnięcie niezbędnych umiejętności w organizacji i prowadzeniu natarcia w warunkach szczególnych.

W czasie odprawy kierowniczej kadry Sił Zbrojnych Minister Obrony Narodowej - rozkazał: "Zapewnić sprawność wojska w trudnych warunkach terenowych we wszystkich porach roku w tym zwłaszcza w zimie i roztopów wiosennych. Osiągnąć niezbędny, konkretnie ustalony zakres przygotowania sztabów i wojsk do działań w rejonach zabudowanych oraz w rejonach fragmentarycznie górskich".

Realizując rozkaz MON w wytycznych do działalności ASG WP na 1977 r. Komendant Akademii nakazał:

"Przy opracowaniu ćwiczeń wybierać trudny teren do działalności wojsk, uwzględniać trudne warunki atmosferyczne, a głównie okres zimy i roztopów wiosennych".

"Opracować założenie planowania szkolenia bojowego pododdziałów w warunkach zimowych, w terenie bagnistym i lesisto-bagnistym, w czasie roztopów i po dużych opadach deszczu" /tamże str.50/.

"Szkolić i doskonalić słuchaczy w umiejętności organizacji i prowadzenia działań w terenie górzystym w warunkach zimowych".

Założenia te będą realizowane w czasie waszych studiów w ćwiczeniach głównych, doskonalących oraz szkieletowych.

W wykładzie celowo pominięto zagadnienia organizacji działań w warunkach szczególnych. Zagadnienia te znajdziecie szczegółowo rozpracowane w następujących materiałach:

a/ Materiały szkoleniowe:

1. Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL /dywizja-pułk/
§§ 330-364;
2. Skrypt. Charakterystyczne właściwości działań bojowych oddziałów i pododdziałów w górach niskich i średnio wysokich. wyd.ASG WP Nr bibl.014156. W skrypcie podaje się krótką charakterystykę wojskowo-geograficzną Beskidu Niskiego i Bieszczad, wpływ gór na organizację i prowadzenie natarcia oraz niektóre elementy zabezpieczenia działań.
3. Podręcznik. Działania bojowe w warunkach szczególnych, wyd. Szt.Gen. 324/63, Nr bibl. 010386.
4. Podręcznik. Służba sztabów ogólnowojskowych, wyd.Szt.Gen. 387/66 Nr bibl.012010. str. 160-164.
5. Podręcznik. Działania bojowe pułku, wyd.ASG WP Nr bibl. 0118. Autorzy podręcznika omawiają właściwości natarcia pułku:
 - w nocy - str. 78-83;
 - w mieście i w rejonie zurbanizowanym - str. 84-99;
 - w terenie górzystym - str. 100-111;
 - w terenie lesistym - str. 112-121;
 - w zimie - str. 121-132.
6. Podręcznik. Taktyka ogólna, wyd.Szt.Gen. 408/67 Nr bibl. 012887 str. 214-241.

b/ Materiały studyjne:

1. C.Clausewitz. "O wojnie", rozdz.XIII i XIV str.72-87
Autor omawia wpływ gór na organizację obrony i jakie trudności wynikają stąd dla nacierającego.

2. Kazimierz Nożko. Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej, wyd. MON W-wa 1973 r. str. 253-260. W książce swej autor na podanych stronach omawia czynniki wywierające wpływ na tempo natarcia. Książka w całości jest bardzo interesująca ze względu na ważność opisywanych zagadnień występujących w sztuce operacyjnej i taktyce.

Wydrukowane w 5 egz.

Egz. nr 1 - 5 - Bibl. Tajna
Wyt. płk Samarcow
Druk. E.K.
Nr ks. masz. Pf66/KFO

WYDZIAŁ HISTORII I
KULTURY
MUSEUM
ul. ... 24

012

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WF
Archiwum Działu Zbierów Specjalnych
Nr ewid.

~~pf 40745~~

~~BIBLIOTEKA SZKOLENIAWA DZ. I
610
ASG IM. GEN. BR. K. ŚWIERCZYŃSKIEGO~~